

TÜRKİYE

1.Genel arka plan bilgileri

Türkiye demokratik, laik, üniter, parlamenter bir cumhuriyettir. Balkanlar, Anadolu, Ortadoğu ve Doğu Akdeniz'in kesiştiği noktada konumlanmıştır. Türkiye ayrıca kuzeyde Karadeniz, batıda Ege Denizi ve güneyde Akdeniz ile çevrilidir. Ülkenin iç kısımlarına doğru Karadeniz'i Ege Denizi'ne bağlayan Marmara Denizi de bulunmaktadır.

Ülkenin başkenti Ankara'dır ve resmî dili Latince karakterlerle yazılan Türkçe'dir. 2017 nüfus sayımı verilerine göre Türkiye nüfusu 80.477.188 milyondur. Büyük şehirler ise İstanbul, Ankara (başkent), İzmir, Bursa ve Adana'dır.

2. Özel gereksinimli çocukların ebeveynlerinin durumlarına dair açıklamalar

Engelli çocuğu olan ebeveynler, ihtiyaçları, politika yapıcılar, eğitim ve tıp alanındaki profesyoneller ve diğer aile üyeleri tarafından kabul edilip tanımlanmadığı için, ülkedeki en hassas ve savunmasız gruptur.

Özel eğitim sürecinin tüm aşamalarına ebeveynin katılımı, çocukların yararına olan bir durumdur. Ailelerin sosyo-kültürel özelliklerine ve engellilik algılarına bağlı olan okul sistemleri ve ebeveynler arasındaki ilişkinin kalitesinin, çocuğun eğitimsel ve sosyal gelişimi üzerinde etkisi olabileceği düşünülmektedir. (Diken, 2006). Ailenin katılımının önemi yakın zamanda devlet tarafından fark edilip değer görmüştür. Bu nedenle, ebeveynlere nasıl ulaşılması ve iletişim kurulması gerektiği konusunda yetkin, kültürel değerlerin farkında ve iyi eğitilmiş olan profesyonellerin, ebeveynlerin kendi ihtiyaçlarını karşılamada ve çocuklarının eğitimsel başarılarına katkı sağlamada kritik rol oynayabileceği düşünülmektedir. Diken (2006) tarafından yürütülen bir araştırma sonucunda, ebeveynlerin çocuklarının bir engelle sahip olduğunu kabul etmedikleri ve engellilik konusunu geçici bir durum olarak görmedikleri belirtilmiştir. Ailelerin çoğu karşılaştıkları zorluklar ile baş edebilmek için dini kaynaklara yönelmektedir. Ne yazık ki, bu alandaki profesyonellerin çoğunun, çocuklarla ve aileleriyle çalışırken yetkin ve hazır olmadıkları düşünülmektedir. Diken (2006) ayrıca aile katılımının desteklemesi gerektiğini ve çocuklara sunulacak olan özel eğitim servisleri ve çocukların geleceğe dair eğitim planları hakkında atılacak olan adımlarda ailelerin karar alma sürecine aktif bir şekilde katılmaları gerektiğini vurgulamıştır.

Engelli çocuğu olan aileleri desteklemenin önemli olduğu bilinmektedir ve Türkiye'de bu desteğin önemi daha da fark edilmektedir. Ülkede bu aileleri destekleyen farklı servisler olmasına rağmen, bu servisler ailelerin ihtiyaçlarını karşılamak için yeterli değildir. Ailelerin

çocuklarının ve yakın çevrelerinin ihtiyaçları bütün yönleriyle tespit edilip karşılanmadığı sürece, aile içindeki ilişkileri kötü etkileyen durumlar ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle, ailelere düzenli ve sistematik duygusal destek sağlanması, ailelerin yaralarını iyileştirmelerine katkı sağlamaktadır.

Diken (2006) tarafından yürütülen araştırmada birçok annenin diğer ailenin üyeleri tarafından yalnız bırakıldığı ve hiçbir destek almadıkları ortaya çıkmıştır. Ayrıca anneler kendilerine herhangi kötü birşey olduğunda, engelli çocuklarına ne olacağı konusunda endişelendiklerini belirtmiştir. Birçok anne depresyon, panik ve anksiyetenin yanı sıra evlilik çatışmaları ve boşanmalar ile baş etmek zorunda kalmaktadırlar. Anneler sosyal ve duygusal destek alamadıkları zaman, babanın maddi ve manevi desteğinin eksikliği ve ekonomik sıkıntılar yüzünden olumsuz etkilenmektedir. Bu nedenle aileleri ve özellikle anneleri güçlendirmek için etkili duygusal ve sosyal destek mekanizmaları geliştirmek oldukça önemlidir.

3. Ulusal istatistikler

Türkiye'de Engellilere Yönelik Ulusal Araştırmalar (DİE, 2005), genel nüfusun % 12.3'ünü oluşturan 9 milyon kişinin engelli olduğunu belirtmiştir (Tufan, Yaman & Arun, 2007). Bu popülasyonun yaklaşık 2 milyonu engelli çocuklardan oluşmaktadır (Eres, 2010) (Bakınız Tablo 1 ve 2).

Türkiye'de zorunlu ve ücretsiz olan temel eğitim anayasa hukuku tarafından güvence altına alınmıştır ve Milli Eğitim Bakanlığı tarafından denetlenmektedir. Ülkede eğitim herkes için ulaşılabilir ve ücretsiz olmasına rağmen, maalesef engelli bireyler haklarından ve fırsatlardan sağlıklı bireyler kadar yararlanamamaktadır (Arun, 2014). Engelli bireyler eğitim sisteminde genellikle görmezden gelinmektedir ve okullar eğitim ortamları, öğretmenler, kaynaklar, eğitim materyalleri ve diğer özel eğitim yetkilileri bakımından engelli bireylerin ihtiyaçlarını karşılamada yeterince donanımlı değildir.

Tablo 1

Türkiye'deki engelli bireylerin genel profili (Türkiye Özürlüler Araştırması, 2002).

Engel Türü								
Cinsiyet		Ortopedik Engel	Görme Engeli	İşitme Engeli	Konuşma ve Dil Bozuklukları	Zeka Geriliği	Çoklu Engel	Toplam
Erkek	Sayı	416.338	194.816	73.083	57.683	139.845	158.172	1.039.937
	%	40,0	18,7	7,0	5,5	13,4	15,2	100,00
Kadın	Sayı	301.490	139.996	62.493	26.279	92.821	109.288	732.367
	%	41,2	19,1	8,5	3,6	12,7	14,9	100,00
Toplam	Sayı	717.828	334.812	135.576	83.962	232.666	267.460	1.772.304
	%	40,5	18,9	7,6	4,7	13,1	15,1	100,00

Veri Arun'un (2014) araştırmasından alınmıştır.

Tablo 2

0-18 yaş arası özel eğitim alan öğrenci sayıları , (MEB, 2004-05)

Engelin türü	%	Öğrenci sayısı
Görme engeli	0.2	49.920
İşitme engeli	0.6	149.760
Fiziksel engel	1.4	349.440
Zihinsel engel	2.3	574 080
Konuşma ve dil bozuklukları	1	873.600
Sağlık sorunları	1	249.600
Duygu ve davranış bozuklukları	2	249.600
Üstün yeteneklilik	2	499.200
Toplam	14	3.494.400

Verilere buradan ulaşabilirsiniz.
<http://orgm.meb.gov.tr/Istatistikler/2007%20yılı%20genel%20sonuç.doc>

4. Türkiye'deki kaynaştırma politikaları

Engeli olan bireyler Özel Eğitim Kurumları Kanununun 573 sayılı kanunu tarafından korunmaktadır (Cavkaytar, 2006). Ancak 25 yıldan fazladır uygulanan kaynaştırma

politikaları Türk eğitim sistemi için kısmen yenidir (Rakap & Kaczmarek, 2010). MEB genel ve özel eğitimin düzenlemelerinden sorumludur ve özel eğitim kavramını şu şekilde tanımlamaktadır: “Özel eğitim gerektiren bireylerin, yetersizliği olmayan akranları ile birlikte eğitim ve öğretimlerini resmî ve özel okul öncesi, ilköğretim, orta öğretim ve yaygın eğitim kurumlarında sürdürmeleri esasına dayanan destek eğitim hizmetlerinin sağlandığı özel eğitim uygulamaları” (MEB, 2006).

Türkiye’de kaynaştırma eğitim konusunda çeşitli olumlu adımlar atılmış olmasına rağmen, engelli çocuğu olan birçok ailenin haklarından ve onlara sağlanan hizmetlerden haberdar olmadıkları bilinmektedir. Bir diğer önemli konu ise kaynaştırma eğitime ve engelli çocuklara dair olumsuz algı ve tavırlardır. Engelli çocuklar ve aileleri, sınıf öğretmenleri ve okul yöneticileri tarafından okul sisteminde ciddi şekilde ayrımcılığa uğrayıp izole edilmektedirler. Engelli çocukların karşılaştıkları bir diğer problem ise öğretmenlerin yetersizlikleri (bilgi ve beceri) ve etkili ve yeterli eğitim servislerinin az olmasıdır. Son olarak okullar ve sınıfların fiziksel şartları, engelli öğrencilerin kaynaştırma sınıflarındaki eğitimi için uygun değildir.

İlköğretim yıllarında kaynaştırma eğitiminden yararlanan çocukların sayısı artarken, ortaöğretim düzeyinde eğitim ortamındaki artan ve karşılanmayan ihtiyaçlardan dolayı kaynaştırma öğrencilerinin sayısı oldukça azdır (bakınız Tablo 3).

Tablo 3

Kaynaştırma eğitim sınıflarındaki çocukların sayısı, 2010-13

Kaynaştırma eğitimi	Öğrenci sayısı	
	2010-2011	2012-2013
İlköğretim	84.580	147.048
Ortaöğretim	7.775	14.247
Toplam	92.355	161.295

5. Türkiye’de aileler için oluşturulan destek programları

Engelli çocuklar ve ailelerine okullarda ve rehabilitasyon merkezlerinde bazı destekler sağlanmaktadır. Aileler genellikle bireysel ve küçük gruplar halinde desteklenmektedir ancak bu destekler ailelere yardım etme noktasında yetersizdir. Ailelere çocuklarıyla ilgilenirken kullanabilecekleri bazı ebeveynlik becerilerini deneyimlemelerini sağlamak ve çocuklarına yeni beceriler kazandırabilmeleri için desteklemek okullarda özel eğitim uzmanları aracılığıyla yardım edilebilir. Fakat bu gibi hizmetler oldukça sınırlı ve aileleri

destemeklemek için yeterli değildir. Bazı dernekler ve sivil toplum örgütleri ailelere seminer verip birlikte çalıştaylar yürütmektedir. Ancak bu kuruluşlar için ailelere ulaşmak kolay olmadığı için geniş bir kitleye hitap edemiyorlar. Başka bir sorun ise ailelerin eğitimde öğrendikleri bilgi ve becerileri nasıl uyguladıklarının düzenli takibinin yapılamamasıdır. Bunun yanı sıra MEB tarafından geliştirilen herhangi bir destek programı bulunmamaktadır.

Yöntem

Mart ayında anketlerin son hali proje koordinatörlerinden alındıktan sonra çeviri süreci başlamıştır. Özel eğitim alanında yetkin ve hem Türkçe hem İngilizce bilen bir kişi ölçekleri tercüme etmiştir. Ardından Türk takımının iki üyesi anketlerin geri çevirisini yapmışlardır. Geri çeviri iki farklı çeviri arasındaki farklılıkları kontrol edebilmesi için tercümana geri gönderilmiştir. Dil kullanımı ve Türk kültürüne uyumu üzerine konuşulduktan sonra, anketlerin son hali oluşturulmuştur.

Boğaziçi Üniversitesi Etik Kurul'una başvuru formu ve bilgi onam formu iletilerek başvuru yapılmıştır ve nisan ayının ortalarında izin alınmıştır. Ailelere ulaşabilmek için sivil toplum kuruluşlarının, özel ve devlet kurumlarının yetkilileri telefonla aranmıştır ve araştırmanın içeriği açıklanıp iş birlikleri talep edilmiştir. İlk görüşmelerin ardından projelerin detaylarına dair mailler gönderilmiştir.

Görüşmelerin ardından 5 kurum yetkilisinden olumlu cevap alındı. Beş merkeze 250 anket (zarf içerisinde iki anket ve iki onam formu) gönderildi ve görüşülen kurum yetkilileri ailelere anketleri dağıttı.

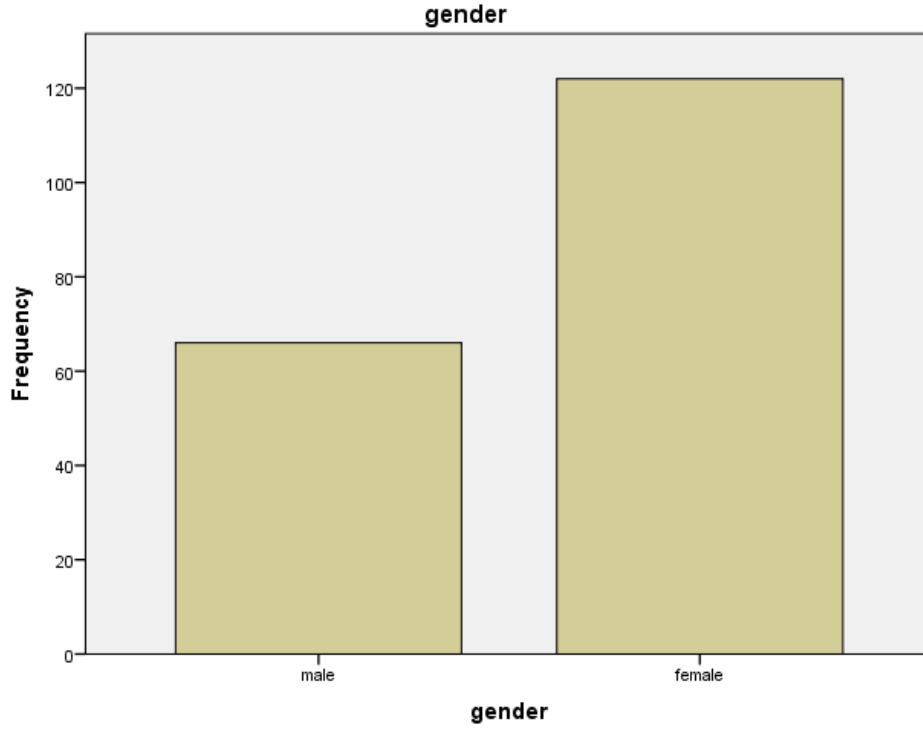
Anketler velilere ulaştığı zaman dönemin sonuydu ve okullar kapandığı için ailelerin takibi gerçekleştirilemedi. Dağıtılan anketlerden 54 tanesi geri toplandı.

Haziran ayında erken çocukluk eğitimi programından 4 öğrenci merkezleri ziyaret etmek ve aileler birbir iletişim geçmek üzere görevlendirildi. Ayrıca bu sefer Rehberlik Araştırma Merkez'lerinin (RAM) yardımı istendi. Bu merkezler çocukların özel ihtiyaçlarını tespit etmede ve eğitim vermede yetkili personellerin bulunduğu devlet kurumlardır. Aileler ve çocuklar haftalık olarak bu merkezlere gelerek rehberlik hizmetlerinden faydalanmaktadır.

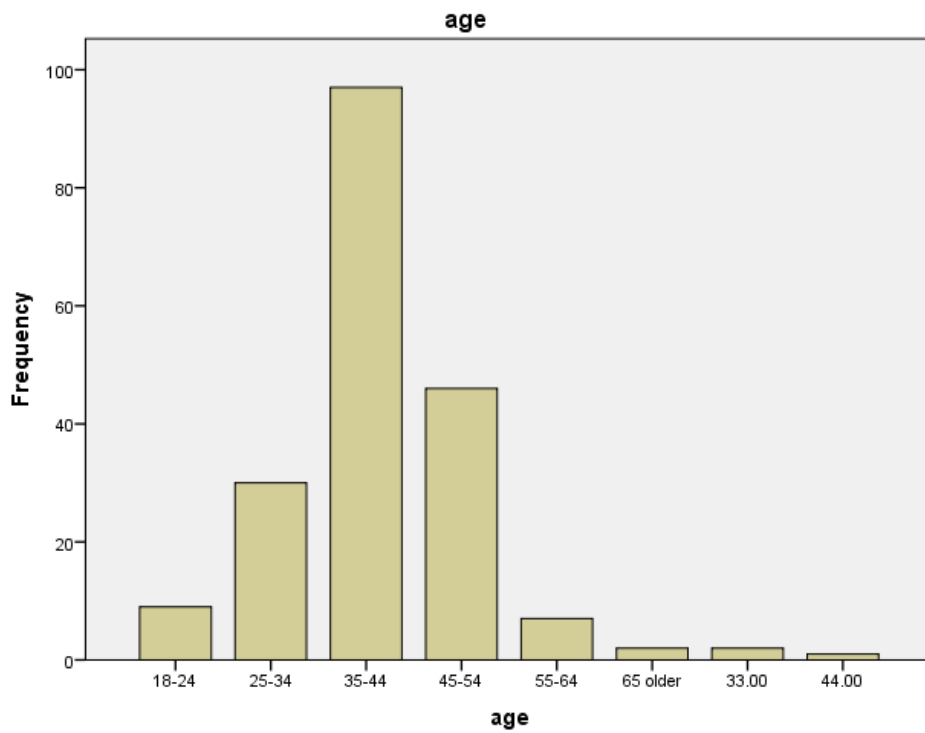
Bu merkezlerden dördü hafta içi dört gün boyunca öğrenciler tarafından ziyaret edilmiştir. Aileler ile birebir yapılan görüşmeler daha fazla anketin toplanmasına katkı sağlamıştır ve toplamda 195 adet anket toplanmıştır. Seksen aile ise anketleri doldurmamıştır.

Sonuçlar

		gender			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Male	66	24.0	35.1	35.1
	female	122	44.4	64.9	100.0
	Total	188	68.4	100.0	
Missing	System	87	31.6		
Total		275	100.0		

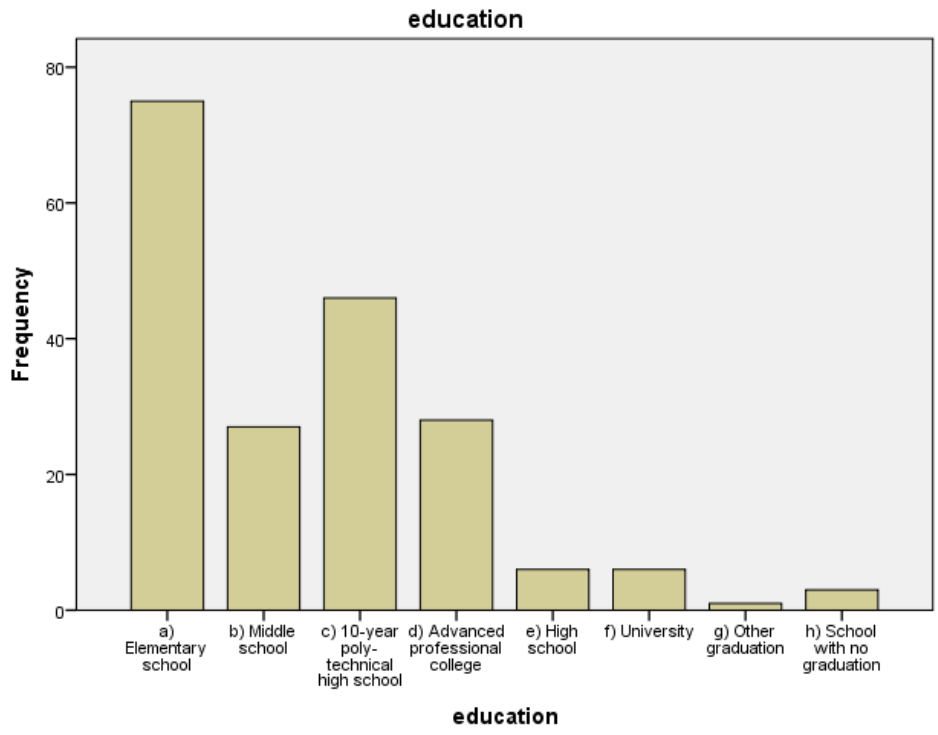

Age					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	18-24	9	3.3	4.6	4.6
	25-34	30	10.9	15.5	20.1
	35-44	97	35.3	50.0	70.1
	45-54	46	16.7	23.7	93.8
	55-64	7	2.5	3.6	97.4
	65 older	2	.7	1.0	98.5
	33.00	2	.7	1.0	99.5
	44.00	1	.4	.5	100.0
	Total	194	70.5	100.0	
	Missing	System	81	29.5	
Total		275	100.0		

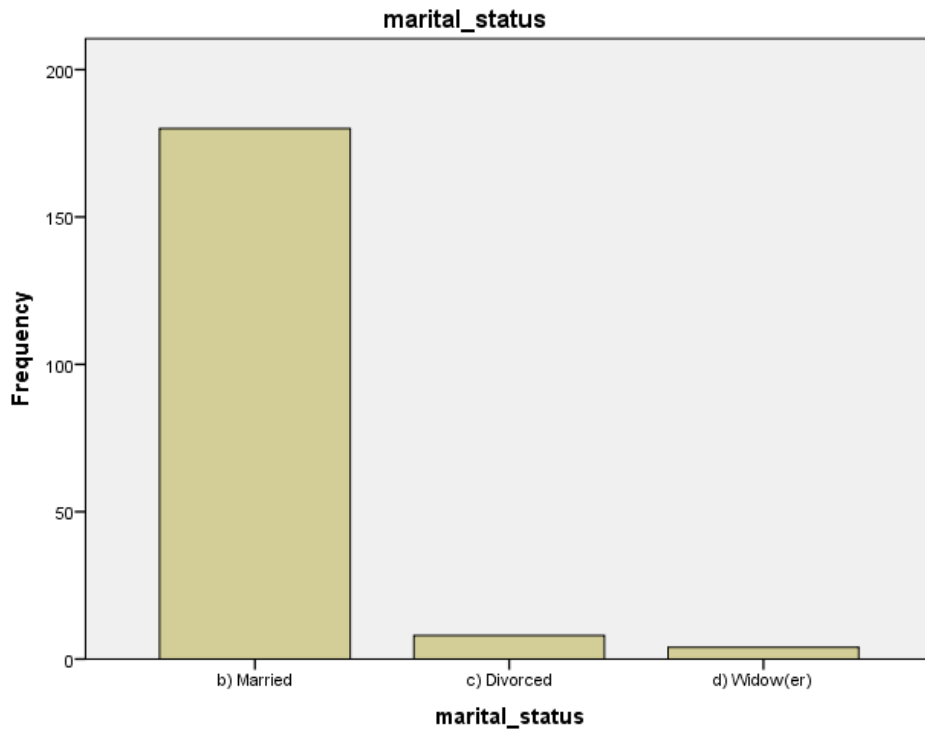
education

			Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	a)	Elementary school	75	27.3	39.1	39.1
	b)	Middle school	27	9.8	14.1	53.1
	c)	10-year poly- technical high school	46	16.7	24.0	77.1
	d)	Advanced professional college	28	10.2	14.6	91.7
	e)	High school	6	2.2	3.1	94.8
	f)	University	6	2.2	3.1	97.9
	g)	Other graduation	1	.4	.5	98.4
	h)	School with no graduation	3	1.1	1.6	100.0
		Total	192	69.8	100.0	
Missing	System	83	30.2			
Total		275	100.0			

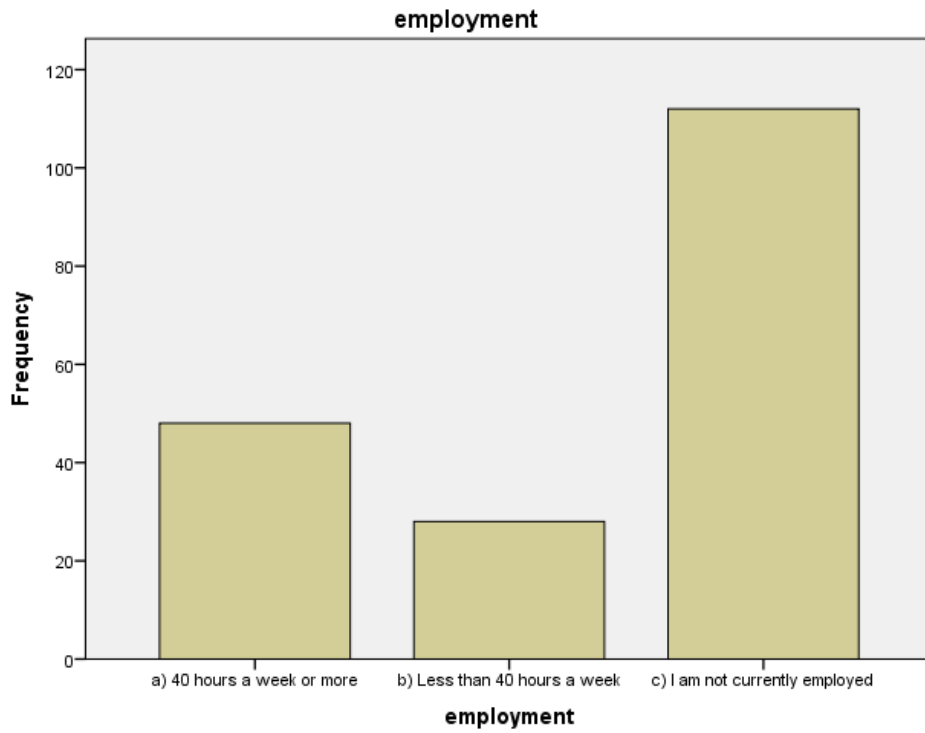
marital_status

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	b) Marrie	180	65.5	93.8	93.8
	d) Divorc	8	2.9	4.2	97.9
	d) Wido	4	1.5	2.1	100.0
	Total	192	69.8	100.0	
Missing	System	83	30.2		
Total		275	100.0		

employment

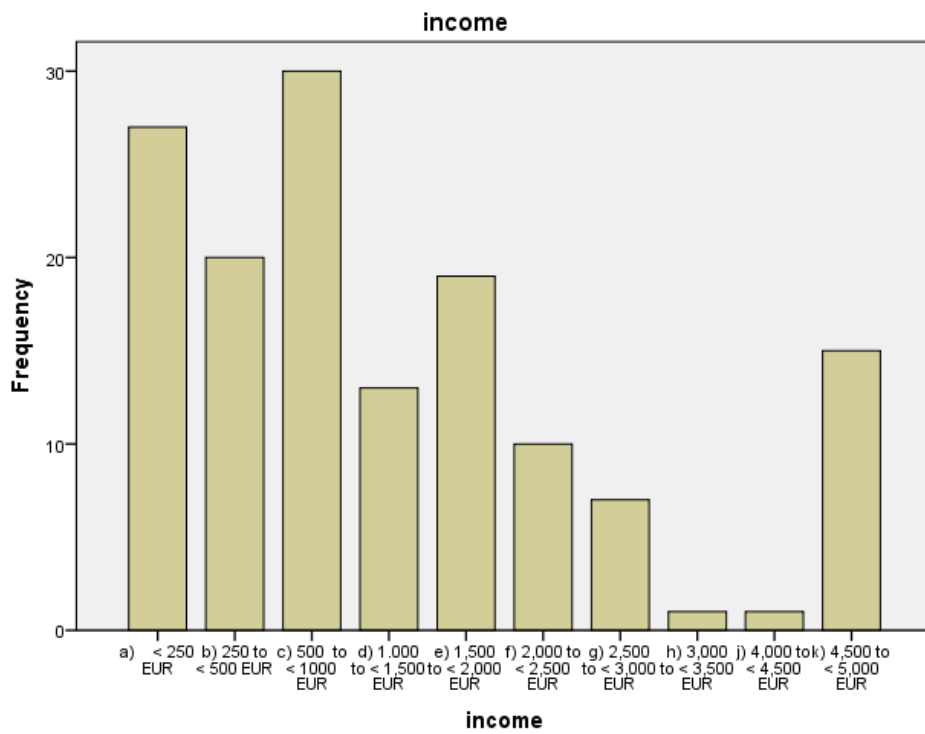
			Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	a)	40 hours a week or more	48	17.5	25.5	25.5
	b)	Less than 40 hours a week	28	10.2	14.9	40.4
	c)	I am not currently employed	112	40.7	59.6	100.0
	Total		188	68.4	100.0	
Missing	System		87	31.6		
Total			275	100.0		

income

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	a) < 250 EUR	27	9.8	18.9	18.9
	b) 250 to < 500 EUR	20	7.3	14.0	32.9
	c) 500 to < 1000 EUR	30	10.9	21.0	53.8
	d) 1.000 to < 1,500 EUR	13	4.7	9.1	62.9
	e) 1,500 to < 2,000 EUR	19	6.9	13.3	76.2
	f) 2,000 to < 2,500 EUR	10	3.6	7.0	83.2
	g) 2,500 to < 3,000 EUR	7	2.5	4.9	88.1

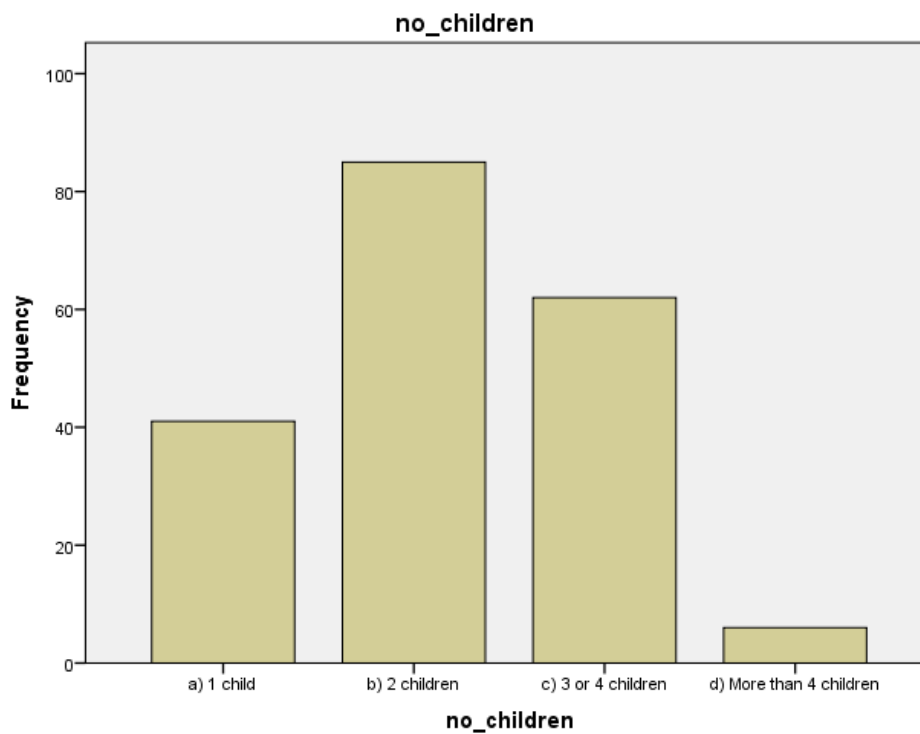
	h)	3,000 to < 3,500 EUR	1	.4	.7	88.8
	j)	4,000 to < 4,500 EUR	1	.4	.7	89.5
	k)	4,500 to < 5,000 EUR	15	5.5	10.5	100.0
	Total		143	52.0	100.0	
Missing	System		132	48.0		
Total			275	100.0		

no_children

			Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	a)	1 child	41	14.9	21.1	21.1

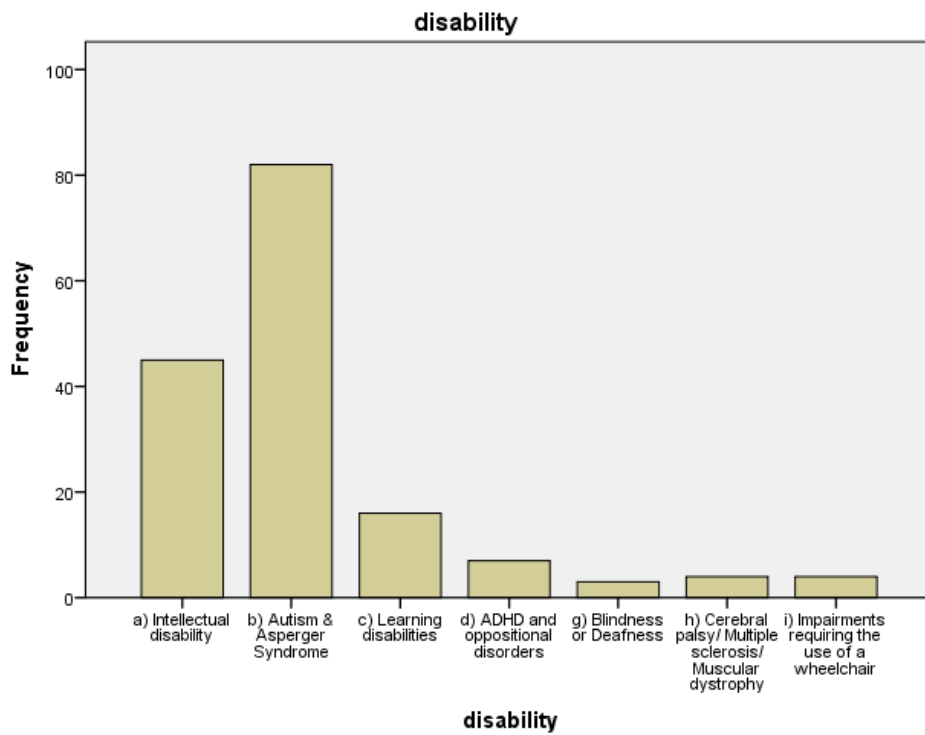
	b)	2 children	85	30.9	43.8	64.9
	c)	3 or 4 children	62	22.5	32.0	96.9
	d)	More than 4 children	6	2.2	3.1	100.0
	Total		194	70.5	100.0	
Missing	System		81	29.5		
Total			275	100.0		

disability

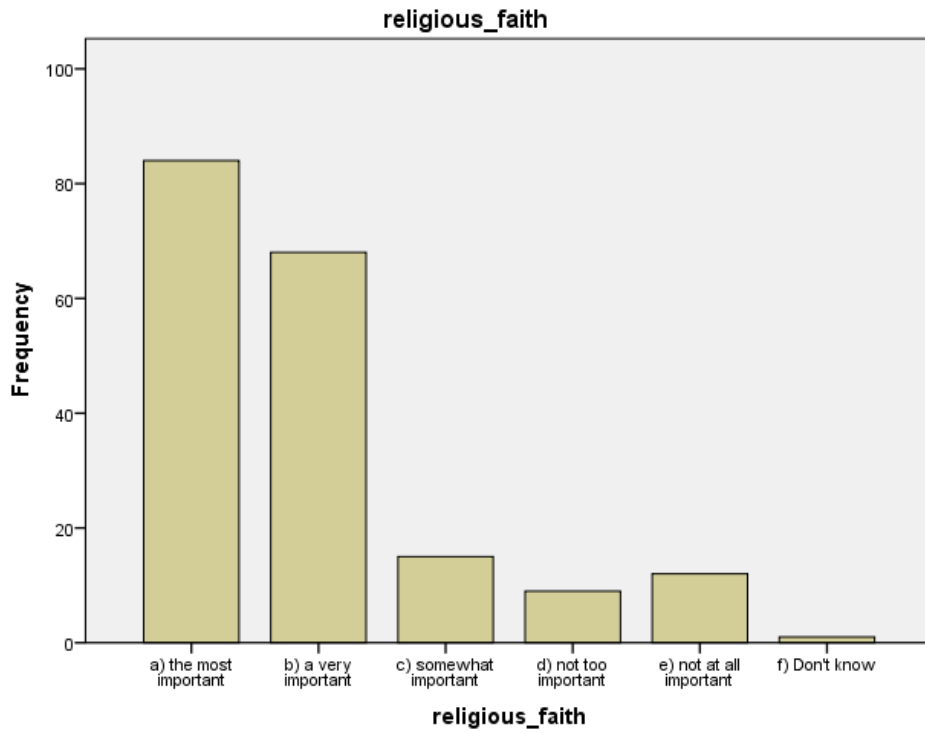
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	a) Intellectual disability	45	16.4	28.0	28.0
	b) Autism & Asperger Syndrome	82	29.8	50.9	78.9
	c) Learning disabilities	16	5.8	9.9	88.8

	d) ADHD and oppositional disorders	7	2.5	4.3	93.2
	g) Blindness or Deafness	3	1.1	1.9	95.0
	h) Cerebral palsy/ Multiple sclerosis/ Muscular dystrophy	4	1.5	2.5	97.5
	i) Impairments requiring the use of a wheelchair	4	1.5	2.5	100.0
	Total	161	58.5	100.0	
Missing	System	114	41.5		
Total		275	100.0		

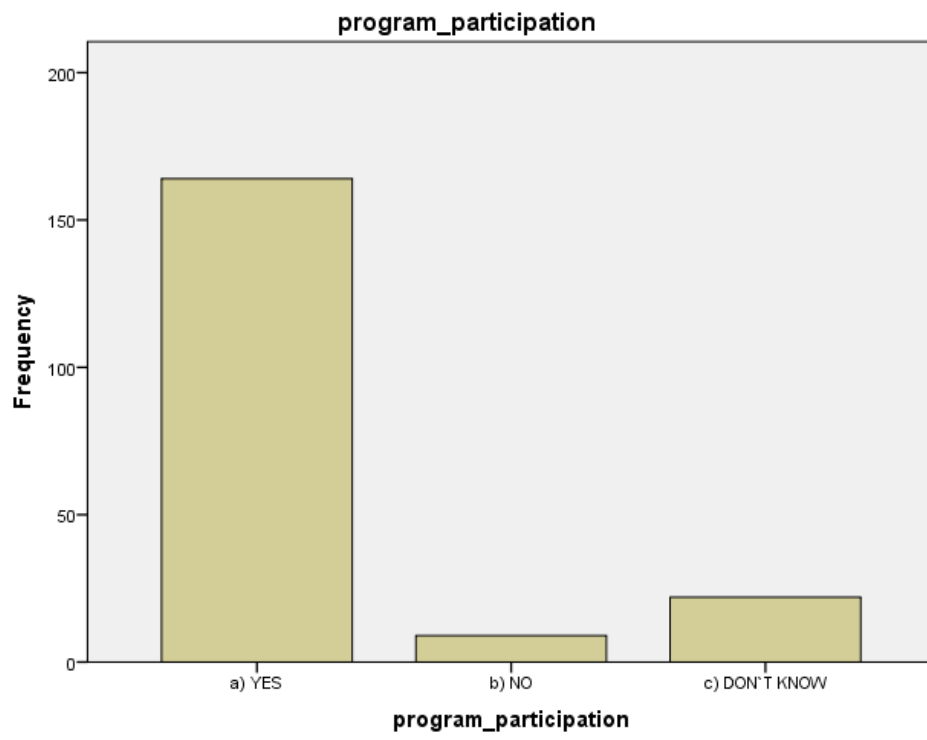
religious_faith

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	a) the most important	84	30.5	44.4	44.4
	b) a very important	68	24.7	36.0	80.4
	c) somewhat important	15	5.5	7.9	88.4
	d) not too important	9	3.3	4.8	93.1
	e) not at all important	12	4.4	6.3	99.5
	f) Don't know	1	.4	.5	100.0
	Total	189	68.7	100.0	
Missing	System	86	31.3		
Total		275	100.0		

program_participation

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	a) YES	164	59.6	84.1	84.1
	b) NO	9	3.3	4.6	88.7
	c) DON'T KNOW	22	8.0	11.3	100.0
	Total	195	70.9	100.0	
Missing	System	80	29.1		
Total		275	100.0		

Kaynakça

- Arun, O. (2014). Disability in Turkey: The risks in being disabled for accessing educational opportunities. *Mediterranean Journal of Humanities*, IV/1, 53-62.
- Cavkaytar, A (2006). Teacher training on special education in Turkey. *The Turkish Online Journal of Educational Technology (TOJET)*, 5(3), 1-5.
- Türkiye İstatistik Kurumu (2005). Engelli İstatikleri, Ankara: DIE Publishing House
- Diken, I. (2006). Turkish mothers' interpretations of the disability of their children with mental retardation. *International Journal of Special Education*, 21(2), 8-17.
- Eres, F. (2010). Special education in Turkey. *US-China Education Review*, 7(4), 94-100.
- Rakap, S., & Kaczmarek, L. (2010). Teachers' attitudes towards inclusion in Turkey. *European Journal of Special Needs Education*, 25(1), 59-75.
- Tufan, I, Yaman, H., & Arun, O. (2007). Disability in Turkey: Suggestions for overcoming current problems. *International Social Work*, 50(6), 839-846.

Comment [BA1]: Hocam bu yayınevinin Türkçe tam karşılığını bulamadım. Diğer makaleleri de arattığımda hepsinin İngilizce yazıldığını gördüm. O yüzden herhangi bir değişiklik yapmadım.